

18.46x24.96	1/4	עמוד 16	שב יעי	25/12/2020	75639558-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

החזון איש גדל במשפחה שתמכה בתנועה הציונית, טרומפלדור צמח בבית דתי ואפילו אביו של הרצל היה מסורתי • הרב קוק הקים ביפו ישיבה שבה לימדו מתמטיקה ושפות זרות, ועודדו את התלמידים לעבוד במלאכה • החוקר משה נחמני שופך אור על ההיסטוריה כפי שלא הוצגה (ואף הוסתרה) עד היום

עושה היסטוריה

משה ויסטון // צילום: אייל מרגולין

לם הציוני, אני עוסק בזיקה היהודית, הדתית והאמונית של דמויות ציוניות היסטוריות ומפורסמות, ובעולם הדי-תי-חרדי אני עוסק בזיקה הציונית של דמויות תורניות מובילות. בשני התחומים מדובר בנושאים שכמעט לא דיברו ואפילו לא ידעו עליהם עד היום. אני מנסה להראות ולהוכיח שיש זיקה מוחלטת בין העולם הציוני לעולם הדתי.

החזון איש, הרב אברהם יש-עיהו קרליץ, נחשב לאחד מהאבות המייסדים של הציבור החרדי ביש-ראל, אולם לדברי נחמני לא רבים יודעים כי שורשיו נטועים עמוק בציונות. "על החזון איש נכתבו ספרים וביוגרפיות עם פרטים רבים,

נימין זאב הרצל, יוסף טרומפלדור, החזון איש ורבני העדה החרדית - לכולם היה

רקע דתי או ציוני, רק שמישהו דאג להסתיר אותו מאיתנו. הרחיקו את אבות הציונות מהדת, ואת מובילי היהדות הדתית מהציונות, אך יש ביניהם קשר בל יינתק". למשה נחמני אין הכשרה אקדמית כחוקר או היסטוריון; למעשה, אין לו אפילו תעודת בגרות. אך בכל מה שנוגע לחיבור שבין ההיסטוריה הציונית להיסטוריה הדתית, הוא אחת האוטוריטות הגדולות שיש כיום בעולם המחקר. "אני נוגע בשתי נקודות שהן אחת", אומר נחמני בראיון ל"שביעי". "בער"

20.43x29.39	2/4	17	עמוד	שב יעי	25/12/2020	75639559-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

19.52x26.4	3/4	עמוד 18	שב יעי	25/12/2020	75639561-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

אך לא הוזכר שהוא גדל במשפחה ציונית. אבא שלו, שמריהו יוסף קרליץ, תמך בתנועה הציונית וחתם בשנת 1900 על כרוז רבנים לטובת הציונות. יותר מזה, הוא אפילו הופיע ברשימת תמיכה במזרחי. החזון איש, שהיה מראשי המתנגדים למדינת ישראל כאתחלתא דגאולה, גדל במי שפחה של המזרחי, רק שבמהלך חייו שינה את השקפתו. תלמידיו כלל לא ידעו זאת, וכך גם החוקרים שחקרו אודותיו.

"גם לעדה החרדית בירושלים יש קשר לציונות. חלק מראשיה, בתי חילת דרכה, היו ציוניים. הרב יצחק ירוחם דיסקין היה ראש הציוניים באומן, היה בקשר עם הרצל וגם אסף את השקל הציוני עבור התנועה הציונית. כשהוא עלה לארץ הוא מחק את החלק הזה מהביוגרפיה שלו, וכך עשו גם חסידיו. כמוהו נהג גם מחליפו הרב אליהו קלצקין. הוא היה חתום על אותו כרוז כמו אביו של החזון איש, אלא שכדי לעמוד בראש העדה החרדית היה עליו למחוק את 'כתם' התמיכה בציונות".

«
החוקרים לא ידעו
או שהיה מי שהתאמץ
להסתיר חלקים
מהביוגרפיה?
הרצל והחזון איש

"אביו היה דתי
מאוד והתפלל
שלוש פעמים ביום".
משפחת טרומפלדור
צ

התבוללות? פחות

לעומת הדמויות החרדיות הללו, נחמני מדגיש כי לאישים בולטים בציונות היה קשר הרבה יותר עמוק לדת מאשר רבים חושבים. "בספר שכתבתי לאחרונה, 'הגיבור הלאומי', גיליתי לראשונה שלא רק שטרומ-

פלדור לא גדל במשפחה מתבוללת או חילונית, כפי שהיה נהוג לחשוב, אלא שהוא גדל בבית דתי. מעדות של אנשים שהכירו את משפחתו, אביו היה דתי מאוד והתפלל שלוש פעמים ביום".

גם על חוזה המדינה, שמוצג כמי שבא ממשפחה מתבוללת, יש לו מה להגיד. "אבא של הרצל היה מסורתי, וסבא שלו היה דתי, ועל הקבר שלו אפילו היה כתוב 'מי כמוהו חרד לפי קודי השם'. אז להגיד שהוא ממשפחה מתבוללת? לא היה ולא נברא".

בשנת 1901 נוסדה בקונגרס הציוני החמישי קרן קיימת לישראל, ולדברי נחמני גם למי שייסד אותה יש קשר ישיר לעולם הדתי. "מייסד קק"ל, הרמן שפירא, הוא למעשה הרב צבי הירש שפירא, שכהן כראש ישיבה ופירסם מאמרים תורניים. בהמשך הוא פשוט עזב את עולם הרבנות, מכיוון שלא רצה להתפרנס מזה, ועבר לעולם האקדמי.

"כך גם משה מונטיפיורי, הברון רוטשילד ויואל משה סלומון. כולם היו דמויות דתיות או כאלה עם רקע דתי. הרחיקו את אבות הציונות מהדת והציגו אותם כמתבוללים, אך למעשה, גרעין הציונות הוא הקודש. בכלל, התבוללות באה למחוק את הדת ואת הלאום, ולכן הציונות היא ההפך מהתבוללות".

למה הכל הוסתר?

משה נחמני (34), נשוי ואב לשי-לושה מצפת, נולד בירושלים, גדל ברובע היהודי שבעיר העתיקה ולמד במשך קרוב לעשור בישיבת רמת גן. מלבד חקר הקשר שבין ההיסטוריה הציונית והדתית, הוא גם אספן פריטים עתיקים, כותב ספרים ומאמרים ולעיתים מעביר שיחות והר-

20.3x26.3	4/4	19	עמוד	שכ"ע	25/12/2020	75639560-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

ה"יטלר הוא סמל השטן". מאמרו של הרב קוק בעת עליית הנאצים לשלטון

"הרב קוק כתב ביומניו שאם אין קמ"ח - קבלה, מדעים וחסידות - אין תורה. הוא אמר שבדור שלנו, הדברים האלו הם מה שצריך להתחדש בתורת ארץ ישראל, והם הוצנעו בדמותו ובתורתו"

רוזוולט לנשיאות (ארה"ב) יש לראות 'אצבע אלוהים'. בחירה זו נעשתה חודשים מספר אחרי עלות היטלר לשלטון. היטלר, הדיקטטור האכזרי של גרמניה, הוא סמל השטן. אלוקים מעניש את העולם בחושך של היטלר, וכבר הכין את רוזוולט. עתה מתחילה היאבקות בין מלאך ושטן. ורוזוולט ישמיד את היטלר". מאמרו פורסם מחדש, כעבור עשר שנים, בעיתון היהודי-אמריקני 'פארווערטס'. נחמני מציין כי הוא מקבל גיבוי נרחב משורת רבנים בנוגע לגילוייו השונים, אך מצידו הוא מדגיש בצניעות כי הוא רק מאיר על פיסות מידע

היום - עם כל היצע הישיבות שיש - אין ישיבה כזאת. ואת הישיבה הזאת מחקו מההיסטוריה. גדולי הרבנים, שלימדו ומלמדים את תורתו של הרב קוק, מעולם לא שמעו על הישיבה. מדוע המידע הזה הוסתר? "כי זה היה ממש חדשני. תלמידי הישיבה למדו מקצועות חול. לכל תלמיד גם היו שיעורים ביום שבת. הוא היה צריך לעבוד בבית מלאכה בעיר. זה היה חלק מתוכנית הלימודים בשיבה. היום זה נתפס כהזוי". עד כמה הרב קוק בעצמו הצניע את החלק הזה בחייו? "כשהרב קוק חזר לירושלים, אחרי מלחמת העולם הראשונה, והתמנה לרב ראשי, זה כבר פחות היה שייך. יש פערים גדולים בין תקופתו ביפו לתקופתו בירושלים. בכל הכתבים

נושה היסטוריה

קיימות שנשכחו או הוסתרו, ומנסה לחבר ביניהן. "מרבית הגילויים שלי לא היו בבחינת אוצר ששלפתי מהאדמה. הרבה דברים כבר היו כתובים, רק שהחוקרים לא שמו לב אליהם או לא ייחסו אליהם חשיבות. אני פשוט שמתי לב לפרטים הקטנים, הבנתי את המשמעות וחברתי בין הפרטים הקטנים למערכת אחת. הדרך שלי במחקר היא לקחת את כל הפרטים שכבר נמצאים, ולחבר מהם תמונה היסטורית כללית שעדיין לא הוצגה".

של הרב קוק, לא ראיתי אפילו פעם אחת שהוא מזכיר את הישיבה ביפו. גם התלמידים לא דיברו עליה. לתחור שתי, כל עוד לא יודעים ומכירים את כל צדדיו של הרב קוק, החזון החינוכי והתורני שלו לא ממוצה עד תום".

נבואת הזעם על היטלר

הגילוי האחרון שחשף לגבי הרב קוק נוגע לנבואת הזעם שסיפק על אדולף היטלר. ב-1933, השנה שבה המפלגה הנאצית עלתה לשלטון בגרמניה, כתב הרב קוק: "בבחירתו של

צאות בנושא שהוא כל כך אוהב. תחילה עסק בכ" תבים לא מוכרים של הרב קוק ובה" פצת אחרים לציבור החרדי. "לאט לאט נשאבתי לביוגרפיה של הרב קוק, וגיי" ליתי שבתולדות חייו יש פרקים שלמים שלא סו" פרו ואף הסתירו אותם. כך התח" לתפתח את חוש הביקורת וההבנה שיש את ההיסטוריה שאירעה, ויש את מה שרוצים להראות לנו".

לחוקר הצעיר אין כאמור הכשרה אקדמית, אולם הוא משתמש בכלי מחקר שלהפתעתו, לפחות בכל מה שנוגע לרב קוק, רבים כלל לא משי" תמשים בהם. "שמתי לב שאין כמעט תיעוד מפי אנשים שחיו בתקופת הרב קוק, הכירו אותו או למדו אצלו. אז פשוט הלכתי אל אותם אנשים מו" עטים, בתל אביב או בירושלים, וראיינתי אותם על הרב. נברתי בארכיונים והצלחתי לגלות חלקים בתורת הרב קוק שכמעט ולא קיב" לו ביטוי בשיבת מרכז הרב ובשאר המוסדות שמלמדים את תורתו". מה גילית בחלקים הללו? "הרב קוק כתב ביומניו שאם אין קמ"ח אין תורה. מה זה קמ"ח? ראשי תיבות של קבלה, מדעים, חסידות. הוא אמר שבדור שלנו, מה שצריך להתחדש בתורת ארץ ישראל - אלו שלושת הדברים האלה". וזה משהו שממשיכי דרכו הסי" תירו?

"את שלושת הדברים האלה הצניעו בדמותו ובתורתו של הרב קוק. כש" בנו, הרב צבי יהודה, ערך את הכת" בים, הוא פחות הדגיש אותם, והתמ" קד יותר בכתבים ההלכתיים ובמסרים יותר סטנדרטים שיכולים להישמע גם באוזן חרדית. דווקא בשנים האחרונות יש יותר יכולת להגיע גם למקומות האלה בכתבי הרב. יש לזה משיכה וביקוש מצד אנשים". נתון נוסף שרבים ממוקרי הרב קוק ותורתו לא יודעים הוא שבתקו" פתו ביפו הוא הקים ישיבה חדשנית ומהפכנית, שכלל הנראה לא הייתה זוכה כיום למקום של כבוד בעו" לם התורה. "הרב הקים ישיבה שונה מאוד ממרכז הרב של היום. למדו בה קבלה, שפות זרות כמו צרפתית, גרמנית, ערבית וטורקית, מתמטיקה, לימודי טבע וגיאוגרפיה. "ו" ישיבה כל כך חדשנית, שאפילו